

✖ به نام خدا

زنان در دوره قاجار

مقدمه

قصد بنده از ایجاد این محتوا این است که شما را به دوره قاجار ببرم. با مطالعه این مطلب، شما با نحوه زندگی بانوان در دوره قاجار، سختی ها و حتی شادی های آنان آشنا می شوید.

درست است که بانوان در دوره های مختلف تاریخ ایران سختی بسیار زیادی کشیده اند، اما نکته قابل توجه این است که در کنار آن سختی ها خوشی هم داشتند که تحمل رنج و سختی را برایشان راحت تر میکرد.

با من همراه باشید تا سفری به گذشته ها نه خیلی دور بیندازیم. گذشته ای که با نظر انداختن بر آن متوجه میشویم که چه سختی هایی کشیده شده تا کارهایی که امروز به عنوان یک بانوی ایرانی انجام میدهیم میسر شود.

طبقه اجتماعی بانوان

در زمان قاجار، سلسله مراتب برای هر خانواده بسیار اهمیت داشت. این سلسله مراتب شامل خانواده سلطنتی <رجال> اشراف <طبقه متوسط جامعه میشد.

اما مسئله ای که هیچگاه تغییر نمیکرد این بود که بانوان، از هر طبقه اجتماعی که بودند، نسبت به مردان جایگاه پایین تری داشتند. این بسیار تاسف انگیز بود که خود این بانوان هم شکایتی از این موضوع نداشتند و بسیار خوشحال بودند.

شغل بانوان قاجاری

شاید این تیتراژ برای دوره ای که زن ها رو ضعیفه خطاب میکردند یکم دور از تصور باشه ولی واقعیت داره.

• قابله: یکی از مرسوم ترین شغل ها برای بانوان قاجاری قابله بودن بود که خب درآمد خوبی هم داشت چون زاد و ولد در آن دوره بیشتر بوده.

• ملاباجی بند انداز: آرایشگر اون زمان این ملاباجی ها با الاغ خانه به خانه میگشتند و بانوان رو بند مینداختند. البته وظیفه دیگه ای که داشتند این بود که از این خانه به آن خانه حرف میبردند و بانوان خانه را به جان هم می انداختند.

• ملاباجی ملاخانه: این باجی ها به دخترها سواد قرآنی یاد می دادند. در واقع خواندن آیه های قرآن و حفظ کردن احادیث از جمله درس هایی بود که آموزش میدادند. البته دختر بیچاره ای که درس ضعیفی داشت به سختی

تنبیه میشد. مثلاً با سوزن روی دست این دخترها میزدند یا مجبورشان میکردند برای باجی غذا و خوراکی بیاورد.

درس خواندن بانوان قاجاری

زنان در این دوره، اختیاری از خود برای گرفتن تصمیم های مهم زندگی خودشان نداشتند. یا پدر و برادر برایشان تصمیم میگرفتند و یا همسرانشان آنها را به کاری وادار و یا از کاری منع می کردند.

در نتیجه مردان متعصب آن دوره، درس خواندن دختر خانه را مغایر با اصول اسلام می دانستند.

اغلب دخترها اصلاً راه مکتب خانه را بلد نبودند. حتی اگر هم دلشان میخواست که درس بخوانند در سن ۹ سالگی آن ها را به خانه شوهر میفرستادند.

نهایت درس خواندن دخترها رفتن به ملاخانه بود که قرآن خواندن را یاد میگرفتند. متأسفانه چیزی غیر از خانه داری به دخترها یاد نمیدادند و آنها هم این آموخته ها را به نسل بعدی منتقل میکردند.

نقش بانوان در جامعه قاجاری

بانوان در این دوره بیشتر به کارهای خانه، کشاورزی و تربیت فرزند مشغول بودند. راستش را بخواهید این را وظیفه ای مهم می پنداشتند و میگفتند: اگر بچه ای مادر بالای سرش نباشد تربیت درستی هم نخواهد داشت.

البته بودند پدرانی که آگاه بودند و فرزندان دختر خود را با سواد بار می آوردند. دخترانی مثل انیس الدوله که ندیمه سوگلی ناصرالدین شاه بود.

این خیلی دردناک بود که بانوان اگرهم شانس این را پیدا میکردند که تحصیل کنند، باید یا ندیمه میشدند و یا اینکه گوشه مطبخ میماندند

حقیر شمردن بانوان

این مسئله بسیار دردناک بود که بانوان را با القابی چون ضعیفه خطاب می کردند. این عمل را به قدری تکرار میکردند که خود آن بانو باورش میشد که جنسی پست و ضعیف است و کاری جز زاییدن بچه، تمیز کردن خانه و پخت آب گوشت بز باش برای خانواده در این دنیا نمیتواند انجام دهد.

از دیگر القاب توهین آمیز برای بانوان گیس بریده بود. زیرا یکی تنبیه های آن زمان بریدن موهای خانم ها بود.

زینت دادن مو

مو برای زن ها بسیار مهم بود. زیرا آنرا نشانه زیبایی می دانستند. دائماً در حال زینت دادن موهای خود بودند.

حنا گذاشتن یکی از مهمترین عوامل برای زیبایی موها بود. حنا، علاوه بر اینکه رنگ زیبایی به موها میداد، باعث پرپشت شدن و تقویت موها میشد.

البته بانویی که در خانه هووی بد داشت بیشتر مراقب ظرف حنا بود. چرا که ممکن بود چوب جارو را کوبیده با حنا ترکیب کنند. این کار باعث ریختن همه موهای آن بانو میشد.

اگر چنین میشد زن ها باید کلاه گیس میخریدند. هرچند به تنهایی اجازه رفتن به بازار کلاه گیس فروش ها را نداشتند. این کار را دلالة ها انجام میدادند.

زیبایی مو به قدری اهمیت داشت که بانوان زیبا رو را با بلندی و پرپشتی موهایشان وصف می کردند.

وسمه و سرخاب

ابرو های پرپشت در آن زمان یک معیار زیبایی بود. خانم هایی که ابروی پرپشت داشتند محبوب دل مردان بودند. برای همین از وسمه استفاده میکرد تا ابرو ها پرکلاغی شود.

سرمه کشیدن به چشم ها، سفیدآب زدن به صورت و سرخاب زدن به گونه باعث کامل شدن زیبایی آن بانو میشد.

پر بودن ابروهای یکی از معیار های زیبایی بانوان بود. برای همین هم بانوان از ظرف وسمه خود حسابی مراقبت میکردند تا مبادا زیبایی آنها به خطر بیفتد.

زیبایی زنان قجر

گاهی با خود فکر میکنم اگر بانوان قاجاری به زمان ما بیایند حتما خیلی تعجب میکنند.

زیبایی در آن زمان به تپل بودن، غبغب هفت طبقه داشتن، فرق وسط (همراه با برچسبی که با لعاب به دانه به سر میچسبانند) و ابروهای پیوندی بستگی داشت.

هر بانویی که در این موارد اغراق بیشتری داشت مقبول تر بود.

مراسم رشته بری

یکی از تفریحات بانوان آن زمان، درست کردن رشته آش بود.

در اول ماه، همه همسایه ها دور هم جمع میشدند. آرد را خمیر میکردند و نازک برش میدادند. روی بند پهن میکردند تا خشک شود. تا خمیر خشک میشد نهار میخوردند بعد از نهار باهم کلی بگو و بشنو داشتند.

این مراسم هربار در منزل یکی از همسایه برگزار میشد. اینجوری فقط به یک نفر هم فشار نمی‌آمد.

مجازات بانوان

در دوره قاجار زنان اجازه چندانی برای کارهای مختلف نداشتند. گاهی اگر بانویی به قول مردم جاهل آن دوره خیره سری میکرد به سرعت تنبیه میشد. تنبیه بانوان اغلب به صورت فیزیکی یا تنبیه بدنی نبود. ولی آثار مخربی بر روان بانوان میگذاشت. به عنوان مثال چون زیبایی مو برای زن ها خیلی مهم بود، به عنوان تنبیه موها را میتراشیدند و آن زن را گیس بریده خطاب میکردند. یا در اتفاقی تاریک حبسش میکردند. متأسفانه در آن دوره قدرت مطلق جامعه دست مردان بود و زنان اراده ای از خود نداشتند.